

Chefsjustitieombudsmannen
Elisabet FuraDnr
5459-2012Sid
1 (15)

Protokoll fört vid inspektion av Kriminalvården, anstalten och häktet Skogome, den 16–17 oktober 2012

Närvarande från Riksdagens ombudsmän: Chefsjustitieombudsmannen Elisabet Fura, byråchefen Jörgen Buhre, enhetschefen Sven-Åke Jansson (den 17 oktober) samt föredragandena Moa Skerfving (områdesansvarig), Maria Malmgren, Charlotte De Geer Fällman och Lars Olsson.

Den 16 oktober 2012

ChefsJO och hennes medarbetare togs emot av kriminalvårdschefen Fredrik Olausson, kriminalvårdsinspektörerna Stefan Englund, Britt Aronsson, Gry Gustavsen, Marianne Wiinberg och Ulrike Junge samt regionjuristen Martin Görling.

Verksamheten i häktet och anstalten m.m.

Anstaltsledningen redogjorde för anstaltens och häktets organisation och verksamhet. Därvid framkom bl.a. följande.

Anstalten Skogome är landets största sexualbrottsanstalt med 154 platser för sexualbrottsdömda. Anstalten har fyra slutna avdelningar (säkerhetsklass 2) och en öppen (säkerhetsklass 3). Anstalten har en stor grupp erfarna psykologer. Anstaltsledningen arbetar med att skapa en s.k. stödjande miljö runt de intagna och på avdelningarna. För ett och ett halvt år sedan förändrades inriktningen för de intagnas bostadspaviljonger så att den intagnes motivation till förändring avgör vilken paviljong han placeras på. Intagna placeras inledningsvis i paviljong C, som är en mottagnings- och behandlingsavdelning. Tanken är att de nyintagna, genom att träffa intagna som går i behandling, ska motiveras att själva vilja genomgå behandling. Framöver är det tänkt att det ska bli två mottagningsavdelningar, eftersom det ibland är så många nyintagna att de som går i behandling tvingas flytta. Från ledningens sida vill man minska antalet intagna som förflyttas mellan avdelningarna. Förhoppningen är att de intagna ska placeras på rätt avdelning redan från början. Ledningen upplever det som att missbruksproblemen i anstalten ökat men man får inga positiva urinprov. Jämfört med andra anstalter är andelen intagna som har missbruksproblem låg. I anstalten arbetar narkotikahund och i somras gjordes ett beslag av narkotika. Man har övergått från att ha ett stort förtroenderåd till att i dag

ha avdelningsvisa förtroenderåd som träffar kriminalvårdsinspektörerna för respektive avdelning. Det finns också ett mat- och kioskråd, där intagna får träffa husmor och företrädare för köket. Anstalten satsar på bättre verkställighetsplanering för dem med högst risk för återfall i brott vid frigivning. Vid en granskning av verkställighetsplanerna visade det sig att många intagna inte kunde uppge var de skulle bo när de friges.

Mottagnings- och behandlingsavdelningen (paviljong C) har målats om och fräschats upp. Efter mottagningstiden, vid det första behandlingskollegiet, skrivs ett behandlingskontrakt med den intagne. Kontraktet går ut på att den intagne ska arbeta med sig själv och ha god kontakt med sina medintagna.

På paviljong B vistas 42 intagna. Många intagna går i behandling inom det s.k. ROS-programmet (relation och samlevnad) men de skriver inte ett behandlingskontrakt. Just nu håller två intagna på att måla om på avdelningen. Andra intagna på paviljong B arbetar i tvätteriet och montering. En vårdare är kontaktman för mellan fem och sex intagna. Personalen arbetar intensivt med de intagna som har hög risk för återfall i brott.

I paviljong A vistas 24 intagna. Många av dessa är mindre motiverade att gå i behandling. Genom att intagna kan placeras i denna avdelning kan man minska antalet förflyttningar till annan anstalt. De intagnas ålder varierar mellan 18 och 80 år. Vissa är somatiskt sjuka eller har funktionsnedsättningar. Det finns en arbetslokal på avdelningen där terapilikhande verksamhet kan bedrivas.

Vilka intagna som ska placeras i anstaltens öppna avdelning beslutas av kriminalvårdschefen. Fördelen med att ha en öppen avdelning i anstalten är att intagna inte behöver flytta till en annan anstalt för att komma till öppnare former, utan kan fullfölja och avsluta sin behandling i anstalten. Även om den öppna avdelningen ligger innanför staketet får de intagna en känsla av att bo öppet. Fredrik Olausson är mycket restriktiv med att placera intagna med missbruk i den öppna avdelningen.

Häktet har 35 platser, varav 28 platser är avsedda för häktade utan restriktioner. Sedan fyra veckor tillbaka har häktet sju platser för förvarstagna som placerats i häktet. Den förändring som gjordes i utlänningslagen (2005:716) den 1 maj 2012 har fått stora konsekvenser för Kriminalvården. Efter lagändringen tvingades Kriminalvården att isolera de förvarstagna som placerats i häkte, eftersom de inte längre fick träffa kriminalvårdens övriga intagna (*se 10 kap. 20 § utlänningslagen, JO:s anm.*). Under sommaren flyttades de förvarstagna till häktet Göteborg. Den verksamhet som nu bedrivs för förvarstagna i häktet Skogome är banbrytande för svensk kriminalvård. Man har inrättat chefsnätverk på två nivåer. Migrationsverkets förvar i Källered har fått mandat att företräda Migrationsverket i placeringsfrågan. Personal från förvaret i Källered kommer till häktet en gång i veckan och gör en bedömning av om de förvarstagna kan återföras till ett förvar. De förvarstagna som placeras i Skogome kommer inte bara från förvaret i Källered, utan även från andra förvar i landet. De placeras initialt i ett konventionellt häkte. Det görs en

manuell granskning av de förvarstagna som placerats i landets häkten. Orsaken till häktesplaceringen utreds och det görs en bedömning av vilka personer som kan vara lämpliga att placera i Skogome. Det brukar röra sig om 8-10 personer i hela landet. Den nya förvarsavdelningen i häktet Skogome gör det möjligt för de förvarstagna att vistas i öppnare förhållanden än tidigare. Ofta kan de också placeras tillsammans med andra som talar samma språk. För närvarande vistas tre personer på den avdelningen. Ungefär hälften av de förvarstagna som varit placerade i förvarsavdelningen har kunnat återplaceras i Migrationsverkets förvar. Många av de förvarstagna i Skogome är unga, uppskattningsvis mellan 22 och 35 år gamla. De förvarstagna får inte ha mobiltelefoner, eftersom de använder samma gemensamhetsutrymmen som de häktade. De ringer genom INTIK-systemet (Kriminalvårdens särskilda system för kontrollerat telefonerande för intagna). Det görs dock en mer generös bedömning än för Kriminalvårdens övriga intagna. De förvarstagna får ta emot besök i anstaltens besöksrum. Det har installerats bredband och inköpts en dator för att de förvarstagna ska kunna använda internet. Innan internet-uppkopplingen kan börja användas måste det dock fastställas vilken kontroll och personalnärvaro som ska krävas när de förvarstagna använder internet. Den största utmaningen för personalen i häktet är att koordinera de olika dagordningarna för häktade respektive förvarstagna, eftersom dessa båda grupper inte får mötas. De förvarstagna följer i princip häktesdagordningen. Det finns olika uppfattningar om vem som "äger" de förvarstagna; Kriminalvården eller Migrationsverket.

Ulrika Junge berättade att det i anstalten bedrivs arbetsdrift inom tvätteri, monterring och elektronisk verkstad.

Marianne Wiinberg redogjorde för arbetet med behandlingsprogram. ROS-programmet har funnits i Sverige i 8-9 år och infördes som ett slutet program för åtta deltagare under sex månader. Numera tar man dock in deltagare i programmet kontinuerligt och bedriver även individuell behandling. I anstalten finns två persiktalande psykologer. Det har bedrivits en programgrupp på s.k. "lättsvenska" för intagna som inte har svenska som modersmål. Utöver ROS finns även programmen BSF (Beteende, Samtal, Förändring), Prime for Life och Våga Välja. Det finns även Föräldragrupper. I anstalten finns ett behandlingsråd där representanter från ROS-deltagarna träffar en psykolog, en samordnare och Marianne Wiinberg.

Elisabet Fura redogjorde kortfattat för JO:s verksamhet.

Lars Olsson redogjorde för det arbete som NPM-enheten inom JO bedriver.

Samtal med personalföreträdare

Det antecknades att personalföreträdarna hade informerats om möjligheten att tala med chefsJO.

Rundvandring i häktet

ChefsJO och hennes medarbetare visades runt i häktets lokaler av Gry Gustavsen. I samband med rundvandringen informerades om bl.a. följande.

Avdelningen för förvarstagna

Lokalerna renoverades innan de förvarstagna började tas emot. Alla rum är försedda med toalett men duschen är gemensam. Dubbelbeläggning förekommer inte. Det finns ett gemensamhetsutrymme med pentry. De förvarstagna får mat från anstaltsköket och äter i pentryt. Under en och en halv timme på förmiddagen har de förvarstagna möjlighet att arbeta med monteringsarbete i verkstaden. Därutöver kan de förvarstagna baka, spela spel och tv-spel. De förvarstagna erbjuds en timmes promenad på häktets promenadgård och därutöver även en kortare paus utomhus på morgnarna. De förvarstagna får använda häktets motionsrum. De förvarstagna kan ta emot besök av Röda korset, imam, katolsk präst och präst från svenska kyrkan. Det finns tillgång till sjuksköterska måndag–fredag och jourpsykolog finns att tillgå i anstalten. Om det uppstår behov av bevakning på grund av risk för suicid eller självskadebeteende är avsikten att den förvarstagne inte ska isoleras utan vistas i gruppen med personal ständigt närvarande. Ännu har ingen av de förvarstagna haft behov av sekundbevakning. De förvarstagna bär häkteskläder.

Häktet

Promenadgården är försedd med fotbolls- och volleybollplan men har inget regnskydd. De häktade använder anstaltskläder för att personalen lätt ska kunna se skillnad på dem och de förvarstagna (som bär häkteskläder). De häktade tillåts inte använda sina egna kläder, eftersom det saknas tvättmöjligheter i häktet. Inför huvudförhandling i domstol får den häktade tillgång till sina egna kläder och kan vid behov också få hjälp att tvätta dessa. Det kommer en frisör till anstalten/häktet vid behov. De häktade får mat från anstaltsköket och äter tillsammans i köket, som delas av 13-15 intagna. De häktade kommer vanligtvis till Skogome från ett annat häkte. När de kommer får de direkt vistas i full gemensamhet med andra intagna. Om någon intagen inte kan vistas i gemensamhet med andra eller behöver tillsyn flyttas han till avskildhetsrummet. Orsaken till förflyttningen noteras i daganteckningarna. Vissa rum har dusch och det finns ett dubbelrum. Det finns två besöksrum, varav ett är anpassat för besök av barn. Det finns leksaker som kan tas in i rummet vid besök av barn. Avskildhetsrummet har toalett och tvättställ. Skriftlig information om regler, dagordning m.m. finns i bostadsrummen. Informationen reviderades nyligen och finns därför just nu endast på svenska. När nyintagna som inte behärskar svenska ska informeras om ordningsregler m.m. används alltid tolk. I lokalen som används för monteringsarbete arbetar ungefär 15 intagna varje vardag. Bokbussen kommer var fjortonde dag. Häktets önskemål är att försvarsadvokater som vill besöka sina klienter ska anmäla detta i förväg. Det finns dock möjlighet att ta emot oanmälda besök, även kvällstid. Advokaterna har obegränsad möjlighet att ringa sina klienter under kontorstid.

Samtal med intagna och personal i häktet och i förvarsavdelningen

Charlotte De Geer Fällman och Lars Olsson samtalade med intagna i häktet och med en förvarstagen. De samtalade även med vårdare som arbetar på förvarsavdelningen. Vid samtalen framkom i huvudsak följande.

Vårdarna berättade att de umgås mycket med klienterna; lyssnar på musik, spelar schack osv. De arbetar mycket med vardagskommunikation. Om de förvarstagna har frågor försöker de ta reda på svaret.

En förvarstagen man berättade att han kom till Skogome den 12 oktober. Han skäms över att vara placerad inom Kriminalvården, eftersom han inte är kriminell. Personalen i Skogome är snäll och hjälper honom att ringa telefonsamtal. Han har inte träffat sin advokat. Han har inte träffat någon från Migrationsverket under tiden han varit i Skogome, men gjorde det när han var placerad i häktet Sollentuna. Han har träffat läkare och sjuksköterska.

En häktad uppgav att det tar lång tid att få ett besökstillstånd. Handläggningstiden, som uppgick till sex veckor, kunde ha varit kortare om personalen uppmärksammat honom på ett formfel i samtyckesblanketten. Det dröjde två veckor innan han fick ringa ankomstsamtal för att meddela sin dotter var han befann sig. Han ifrågasätter behovet av bevakade besök, eftersom de intagna inte har några restriktioner och häktet regelbundet får besök av narkotikahundar. Han efterfrågade vidare tillgång till informationsbroschyr om tillvägagångssättet för klagomål till Europadomstolen för mänskliga rättigheter.

Efter samtalet uppmärksammades Gry Gustavsen på den häktades önskemål om information om Europadomstolen och hon åtog sig att förse den intagne med den information han efterfrågade.

En häktad uppgav att han får för lite mat. Det har förekommit att 15 intagna fått dela på 15 potatisar. Han uppgav vidare att det inte finns tillräckligt med telefoner på häktets ovanvåning. Under lång tid har det endast funnits en telefon till 16 intagna. En gång i veckan kan intagna ringa från sitt bostadsrum efter inlåsning men kl. 18.45 stängs telefonen av. I vissa bostadsrum är det dålig mottagning på den trådlösa telefonen. Han var vidare missnöjd med att det bara finns besökstider på vardagseftermiddagar eftersom det är svårt för anhöriga som arbetar dagtid att komma då. Det förekommer att besökstiden blir förkortad utan att det beror på fel från den intagnes eller besökarens sida. Det förekommer att träningstiden på måndag morgon kl. 9.45 inte kan utnyttjas eftersom personalen sitter i möte då.

Rundvandring i anstalten

ChefsJO och hennes medarbetare visades runt i tvätteriet och monteringslokalen.

Vidare förevisades paviljong A. Därvid framkom bl.a. följande. Paviljong A är en motivationsavdelning för intagna som inte är motiverade att arbeta med förändring. Personalen försöker motivera de intagna till att delta i behandlingsprogram. Det finns en lokal som används för s.k. annan strukturerad verksamhet (ASV), t.ex. bakning, spel, pingis, sömnad. Rummet är tillgängligt under dagtid till kl. 15 eller 16 och kan således inte nyttjas av dem som arbetar i tvätteriet och montering. Det finns ett rum med en dator som intagna kan använda för ordbehandling. Bostadsrummen uppmättes till ungefär 6 kvadratmeter (2x3 meter). Bostadsrummen är utrustade med tvättställ. Det finns fyra gemensamma duschar och toaletter på avdel-

ningen. Avdelningens gym är öppet 8.30–18.00 på vardagarna och 9.30–19.00 på helgerna.

Samtal med intagna

ChefsJO och hennes medarbetare samtalade med intagna, varvid bl.a. följande framkom.

Allmänna frågor

En intagen uppgav att stentofonerna (samtalsanläggningen) inte fungerar när det blir strömavbrott. Anstalten har ett reservaggregat men stentofonerna är inte koplade till detta. Anstalten har tidigare fått kritik för att stentofonerna inte fungerar. Anstalten påstod då att felet har åtgärdats men det stämmer inte.

Flera intagna var missnöjda med maten samt utbudet och de höga priserna i kiosken; bl.a. att priset på frimärken är högre än märkets valör. En intagen, som var kristen och djurvän, klagade på att det serveras halalmat i anstalten.

En intagen var missnöjd med att han inte kan beställa varor från t.ex. Clas Ohlson eftersom Kriminalvården inte hämtar paket från det paketutlämningsställe som Clas Ohlson använder utan endast från Företagscenter.

Flera intagna var missnöjda med att det i paviljong B endast finns en dusch till 42 intagna.

En intagen som önskade en tjockare madrass hade muntligt fått beskedet att det inte kan bli aktuellt om man väger mindre än 120 kg. Han hade inte fått något skriftligt beslut i frågan och inte någon möjlighet att begära omprövning.

En intagen uppgav att intagna kan få vänta 45–60 minuter för att få gå på toaletten. En intagen som arbetar i tvätteriet uppgav att en konsekvens av att det inte finns toalett i bostadsrummen är att det förekommer avföring på anstaltens handdukar.

Flera intagna var missnöjda med att pingisrummet endast är öppet till kl. 16 och därför inte kan nyttjas av dem som arbetar.

En intagen var missnöjd med att det inte är tillåtet att röka när förflyttning av intagna sker utomhus mellan byggnaderna efter lunch.

En intagen ansåg att imamen borde komma oftare och uttryckte missnöje med att intagna inte har någon plats för bön.

Flera intagna var missnöjda med att det inte finns någon besökslägenhet i anstalten och att besöksrummen är små och kvava.

Flera intagna var missnöjda med uppdelningen av intagna på paviljonger med olika ”motivationsnivå”. De var missnöjda med att intagna i C-paviljongen har fördelar som t.ex. bastu och yoga. Trots att intagna i andra paviljonger också deltar i ROS-programmet kommer de inte i åtnjutande av dessa fördelar. En intagen var missnöjd med att han förflyttats från paviljong C på grund av platsbrist.

En intagen uppgav att handläggningstiderna för att behandla intagnas hemställningar är långa. Ibland kan man få vänta i månader på att få svar. Samma intagne menade att anstalten saknar skriftliga rutiner och inte tar åt sig av kritik från JO.

En intagen uppgav att det är problem med pappershanteringen i anstalten Skogome. Det händer att hemställningar försvinner.

En intagen berättade att han enligt en dom från förvaltningsrätten, som meddelats fredagen den 12 oktober 2012, ska återplaceras i anstaltens öppna avdelning samt att en varning han tilldelats ska upphävas. Trots detta är han fortfarande kvar på paviljong A, och kriminalvårdsinspektören har i skrift gett uttryck för att han inte kommer att flyttas tillbaka till den öppna avdelningen.

Flera intagna var missnöjda med att det stora förtroenderådet inte finns kvar. De höll med om att det var kaotiskt med de stormöten som hölls förut, men menade att man nu gick miste om möjligheten att samråda med intagna på andra avdelningar i gemensamma frågor.

Personal, information och kommunikation

En intagen som nyligen ankommit till anstalten uppgav att ingen berättat för honom om de regler som gäller i anstalten. Flera intagna berättade att man kan få olika besked från olika vårdare i fråga om t.ex. vilka livsmedel som är tillåtna att förvara i bostadsrummet. En intagen uppgav att han förflyttats till B-paviljongen utan att han fått någon förklaring till detta. En intagen berättade att hans kontaktman har missat att lämna hans ansökan om förflyttning till öppen anstalt till kriminalvårdsinspektören. Flera intagna uppgav att vissa i personalen använder ett nedvärderande tonfall och visar skadeglädje gentemot intagna. När problemen med vårdares attityd tagits upp med kriminalvårdsinspektören har denne avfärdat kritiken. En intagen uppgav att personalen har ett dåligt bemötande, särskilt mot utläningar.

En intagen menade att anstalten förlorat mycket kompetens, eftersom det varit stor personalomsättning. En intagen var missnöjd med att det inte finns någon information om exempelvis JO och att det inte finns information på andra språk än svenska. En intagen uppgav att alla intagna inte har fått information om JO:s besök, fått möjlighet att skriva upp sig på listan för samtal med JO eller fått en förklaring om vad JO är.

En intagen berättade att han en natt svimmat på sitt rum på grund av sjukdom. Han vaknade kl. 8.05 av ljud i korridoren, liggande på golvet i rummet i sin egen urin. Det visade sig att en vårdare låst upp hans rum kl. 7.45 utan att kontrollera om han mådde bra. Han ville anmäla incidenten till JO men hade fått svaret att det inte går att skriva på arabiska utan att anmälan måste göras på svenska.

Sysselsättning

Flera intagna var missnöjda med att man inte kan gå någon yrkesutbildning i anstalten. En intagen var missnöjd med att han inte kunde bedriva högskolestudier.

Flera intagna var missnöjda med att det finns få möjligheter att bedriva studier på gymnasienivå, eftersom anstalten prioriterar intagna som behöver SFI (svenska för invandrare) eller grundskoleutbildning. En intagen påstod att anstalten prioriterar att låta intagna som är dömda till utvisning att läsa SFI.

Flera intagna var missnöjda med att personalen ”hotar med ROS”, dvs. att personalen t.ex. säger att en intagen som inte genomgår ROS-programmet inte kommer att beviljas permission.

Flera intagna uppgav att arbetsmiljön är undermålig. Maskinerna är uttjänta och farliga. En intagen berättade att han blivit nekad riktiga arbetsskor med skyddshätta för tårna utan fick nöja sig med vanliga mjuka skor. En annan intagen uppgav att arbetsmiljön i monteringen är dålig, eftersom det saknas dagsljus.

Telefoni

Flera intagna var missnöjda med att intagna som förflyttats från andra anstalter tvingas söka telefontillstånd på nytt, fastän telefontillstånd från anstalter i högre säkerhetsklass ska fortsätta gälla efter förflyttning. Flera intagna var missnöjda med att de inte kan medges tillstånd att ringa till vänner som har IP-telefoni eller mobiltelefon. En intagen var missnöjd med att han, när han kom till anstalten, blev av med de telefontillstånd han haft i häktet. En intagen uppgav att det är dyrt med telefonkort för den som ska ringa till Irak; tio minuters samtalstid kostar 100 kr. En intagen var missnöjd med att han inte fått möjlighet att ringa s.k. ankomstsamtal till sin hustru.

Permission

En intagen uppgav att hans kostnad för permissionsresa var väldigt hög. Trots att han enligt ett beslut från anstalten skulle få bidrag med 80 % av resekostnaderna har han inte fått några pengar. Eftersom han betalar av på ett utdömt skadestånd har han inte möjlighet att spara pengar till permissionsresorna. En annan intagen hade också svårt att bekosta sin permissionsresa.

En intagen uppgav att han skulle ha fyra timmars permission men han beviljades bara två timmars permission, eftersom anstalten ansåg att han inte hade så många ärenden att utföra.

En intagen som är hemmahörande på Gotland uppgav att det blir svårt för honom med permissionerna, eftersom han inte får flyga till Gotland utan hänvisas till att åka tåg och båt. Eftersom restiden inte får överstiga permissionstiden, har han blivit nekad permission på grund av den långa restiden.

Sjukvård och medicin

Flera intagna uppgav att de fått vänta länge på att få vård. En intagen berättade att han inte får det bandage han behöver eftersom anstalten inte anser sig ha råd att betala för det. En intagen var missnöjd med att det gäller olika tider för medicinutdelning beroende på vilken vårdare som arbetar.

En intagen berättade att han mått psykiskt dåligt sedan 2010 och bett om vård för detta men att han inte fått någon hjälp.

En intagen uppgav att han vid besök på sjukhus fått ett e-recept på örondroppar, som han därefter hämtat ut i sjukhusets apotek. När han återkom till anstalten nekades han att inneha medicinen i sitt bostadsrum. Han föreslog då att anstalten kunde förvara medicinen och dosera dropparna åt honom på kvällen men anstalten vägrade hitta en lösning. Han har nu fått örondroppar av en annan sort, som var den sort som anstaltens sjukvård hade hemma. Han har anmält det inträffade till JO (dnr 5602-2012).

Den 17 oktober 2012

Granskning av handlingar

Maria Malmgren och Moa Skerfving granskade handlingar avseende anstalten. Granskningen omfattade stickprov av protokoll och beslut i misskötsamhetsärenden avseende 2011 och 2012 samt stickprov av beslut om avskildhetsplacering avseende 2011 och 2012. Avseende de intagna som varit placerade i avskildhet mer än en månad granskades uppgifter om huruvida den intagne undersökts av läkare.

Samtal med företrädare för anstaltens brottsoffersluss

Moa Skerfving talade med kriminalvårdsinspektören Marianne Wiinberg och brottsofferslusshandläggaren Birgitta Andersson. Därvid framkom bl.a. följande.

När en intagen befinner sig på mottagningsavdelningen får han generell information om hur brottsofferslussen arbetar. På mottagningsavdelningen informeras de intagna också om att anstalten alltid gör en s.k. orosanmälan till socialtjänsten när den intagne har barn som han har någon kontakt med. Det görs en kontroll av om orosanmälan gjorts av häkte eller annan anstalt. Birgitta Andersson läser alla domar och personutredningar. Den första kontakten hon får med en intagen är vanligtvis när han lämnar in en ansökan om telefon- eller besökstillstånd eller att den intagnes kontaktman uppmärksammar henne på att den intagne vill ansöka om sådant tillstånd. Samtyckesblankett skickas till den som den intagne vill ha besöks- eller telefontillstånd till. När samtyckesblanketterna kommer tillbaka till anstalten kommer de till Birgitta Andersson. Hon ringer alltid upp den som lämnat sitt samtycke. Innan kontakt tas med socialtjänsten eller en tilltänkt besökare inhämtas samtycke till detta från den intagne. Samtycket dokumenteras i både daganteckningarna i kriminalvårdens klientadministrativa system (KLAS) och i den intagnes verkställighetsplan. I verkställighetsplanen finns en särskild flik för brottsoffersluss där det mesta av dokumentationen i brottsofferslussärendena görs. När hon har kontakt med någon utomstående frågar hon om de uppgifter hon fått kan redovisas öppet för den intagne. Om det framkommer uppgifter som omfattas av sekretess kan de dokumenteras i en s.k. sekretessanteckning i KLAS. Hon tar inte själv kontakt med en målsägande utan låter dem ta initiativet till kontakt. Eftersom anstalten skickar ut målsägandeinformation så vet målsägandena var den intagne befinner sig. Hennes erfarenhet är att de målsägande som vill ha kontakt med en intagen tar kontakt med anstalten. Hon håller den intagne underrättad om vad som sker under brottsoffer-

slussutredningens gång och upplyser exempelvis om vilka uppgifter som socialtjänsten lämnat. Hon håller anhöriga underrättade om vad som händer men är noga med att inte inta en ”kuratorsroll”. Om hon har kontakt med en målsägande händer det att hon frågar om målsäganden har erbjudits psykologkontakt eller annan hjälp. Om så inte är fallet tipsar hon om att kontakt kan sökas med Kvinnofridslinjen eller vårdcentral. Hon tar dock inte kontakt med psykolog eller annan åt målsäganden utan målsäganden får själv söka kontakt. Beslut i brottsofferslussärendena fattas inte av henne utan av en vårdare med säkerhetsfunktion (bilfallsbeslut) eller av en kriminalvårdsinspektör (avslagsbeslut). Hon skriver ett yttrande till beslutsfattaren. Innan beslut fattas i ärendet berättar hon för den intagne om innehållet i yttrandet. Oftast lämnas inte yttrandet i skriftlig form till den intagne men han har naturligtvis rätt att få del av det om han ber om det. Begreppen potentiella och presumtiva brottsoffer används inte längre. Det som anstalten tar ställning till är om ett besöks- eller telefontillstånd kan vara till skada för den intagne eller någon annan. Det brukar inte komma några klagomål på handläggningstiderna i brottsofferslussärendena. Från det att samtyckesblanketten kommer in brukar det inte ta mer än en vecka till dess att hon skriver ett yttrande till beslutsfattaren i ärendet. Om kontakt behöver tas med socialtjänsten tar det normalt sett längre tid än en vecka att färdigställa beslutsunderlaget. I dessa fall fattas ett avslagsbeslut och den intagne informeras muntligt om att utredningen fortsätter.

Samtal med intagna i anstalten

Elisabet Fura, Jörgen Buhre, Lars Olsson, Sven-Åke Jansson och Charlotte De Geer Fällman samtalade med intagna, varvid bl.a. följande framkom.

En intagen uppgav att läkaren inte har något ID-kort. Han berättade vidare att han fått hjärtmedicin som passerat utgångsdatum. Han har talat med kriminalvårdschefen om detta och gjort en polisanmälan. Det är svårt att veta att man får rätt medicin eftersom läkaren har alla mediciner i en låda och man inte får se medicinförpackningen. Han har blivit utslängd när han frågade efter originalmedicin. Samme intagne uppgav att det förekommer massor av droger i anstalten. Kroppsvisitationer utförs inte ordentligt. Han berättade vidare att han en gång blivit sparkad i sidan av personal som ville få honom på benen efter att han ramlat. Det råder otydlighet om vad som är tillåtet att ha i bostadsrummet. Vissa i personalen säger att det är otillåtet att inneha varor som man köpt i kiosken men senare kommer någon annan i personalen och lämnar tillbaka varan. Han har skrivit fem hemställningar till kriminalvårdschefen som han inte fått svar på.

En intagen uppgav att det var bättre med de veckovisa förtroenderådsmöten som hölls förut. Det var bra att anstaltsledningen då aviserade förändringar som därefter kunde kommuniceras ut till medlemmarna. Nu sker kommunikationen från anstaltsledningen genom anslag på anslagstavlan. Han uppgav vidare att han fått veta att utgående brev inte skickats trots att det gått två veckor sedan den intagne lämnat dem ifrån sig.

En intagen uppgav att det är svårt för honom att arbeta i industrin eftersom han får kramp i handen efter en timme. Anstalten kan inte erbjuda honom något annat arbete. Han berättade vidare att det nyligen varit problem med hans ApoDospåsar. Under tre dagar fick han fel doseringen och gick miste om sammanlagt 15 medicindoser.

En intagen som vistades i anstalten vid JO:s förra inspektion 2006 uppgav att anstalten har försämrats. Det finns brister i rutinerna och de besked som lämnas är olika från dag till dag. Han har ordinerats smärtstillande medicin från Östra sjukhuset, men kriminalvårdschefen hotar honom med förflyttning om han inte slutar med medicinen. Han uppgav vidare att han fått inkassokrav, eftersom kriminalvården inte betalar sjukhusavgifterna i tid.

En intagen uppgav att han inte har fått någon information om hur det fungerar i anstalten på grund av att hans kontaktman är sjuk. Han vill studera på grundskolenivå men har inte fått någon information om möjligheten till detta, utan har i stället anvisats arbete i tvätteriet.

En intagen i anstaltens öppna avdelning uppgav att synsättet och reglerna från den slutna delen av anstalten "smittar av sig" på den personal som arbetar i den öppna avdelningen. Miljön i den öppna avdelningen är dålig, eftersom den elva år gamla baracken inte underhållits. Köket är inte godkänt för att laga mat för tio personer, våtutrymmena har fuktskador och det saknas golvbrunnar. Han lämnade vidare synpunkter på anstaltens arbete med brottsoffersluss och redogjorde för sitt ärende. Han menade att anstalten utan grund försvårade hans kontakter med sonen, trots att socialtjänsten inte hade några anmärkningar på deras relation.

Sammanträffande med företrädare för Migrationsverket

Charlotte De Geer Fällman och Lars Olsson samtalade med företrädare för Migrationsverkets förvarsenhet i Kålleröd.

Fortsatt rundvandring i anstalten

Elisabet Fura, Jörgen Buhre, Sven-Åke Jansson, Moa Skerfving och Maria Malmgren förevisades besöksrummen, varav ett är särskilt utformat för att användas vid besök av barn. Sven-Åke Jansson förevisades anstaltens avskildhetsrum.

Slutgenomgång

ChefsJO höll avslutningsvis en genomgång med Fredrik Olausson, Britt Aronsson, Gry Gustavsen, klienthandläggarna Susanne Sjöstedt, Anna Knutsson och Pauline Hagberg samt regionjuristen Maria Sjunnesson.

ChefsJO inledde med att tacka för ett gott mottagande och övergick därefter till att kortfattat informera om de iakttagelser som gjorts och om vissa frågor som tagits upp av de intagna. Ledningen för anstalten och häktet uppgav i samband med det bl.a. följande.

Fredrik Olausson uppgav att det är svårt att ha kontroll över hur sjukvården fungerar, eftersom han inte har insyn i läkarens arbete. Om han eller klienthandläggarna hör talas om brister i sjukvården så tar han upp det med sjukvårdspersonalen. En gång i veckan hålls omvårdnadsmöten. Pauline Hagberg tillade att hon inte känner igen att en intagen skulle ha nekats att inneha eller medicinera med förskrivna örondroppar.

Angående klädsel för intagna i häktet och förvarsavdelningen uppgav Fredrik Olausson att det inte är brist på tvättmöjligheter som är orsaken till att intagna i häktet och förvaret inte tillåts använda sina egna kläder. Orsaken är att det på grund av risken för suicid inte är möjligt att låta intagna använda egna kläder, eftersom dessa ofta har remmar, snören och dylikt. Orsaken till att de förvarstagna bär häkteskläder och de häktade bär anstaltskläder är att personalen enkelt ska kunna skilja de olika kategorierna för varandra.

När det gäller missnöjet med att det saknas besökslägenhet uppgav Fredrik Olausson att det inte är lämpligt att ha besökslägenhet i en sexualbrottsanstalt som Skogome. Det skulle vara förenat med stora risker att låta anhöriga övernatta i anstalten tillsammans med de intagna. För att underlätta för besökare som har långa resor är anstalten generös med besökstider.

Fredrik Olausson uppgav att det stämmer att den öppna delen av anstalten ”smitas” av den slutna delen. Fördelen är att vissa intagna som inte skulle kunna placeras i en helt öppen anstalt kan placeras i Skogomes öppna avdelning och få möjlighet att vistas under öppnare förhållanden än som annars hade varit möjligt. För dem som inte är nöjda med detta finns alltid möjligheten att ansöka om förflyttning till anstalten Tillberga.

Vad beträffar intagnas missnöje med att telefontillstånd som beviljats i häkte upphör att gälla när de kommer till anstalten uppgav Fredrik Olausson att många intagna inte förstår att det är en annan lagstiftning som gäller i anstalten. För intagna som kommer från anstalt i högre säkerhetsklass flyttas telefontillstånden över. Anna Knutsson tillade att det kan ta några dagar innan överflyttningen av telefontillstånd är genomförd.

Fredrik Olausson uppgav att anstalten har en väl utbyggd introduktion av nyanlända intagna. Det finns en mottagningsvårdare som ska introducera den intagne och kollegium hålls efter ungefär tre veckor. En produktionsledare introducerar den intagne i sysselsättningen. Anna Knutsson tillade att anstalten skickar ett välkomstbrev till intagna i häkte som fått placering i anstalten Skogome.

Vad beträffar den intagne som fortfarande var placerad i paviljong A trots att förvaltningsrätten förordnat att han skulle återplaceras i den öppna avdelningen upplyste Fredrik Olausson att den intagne ska frigges om nio dagar. Britt Aronsson tillade att den intagne själv meddelat att han vill stanna kvar i den slutna avdelningen där han trivs bra.

Fredrik Olausson berättade att imamen kommer till anstalten en gång i veckan. Intagna får inte gå ifrån sysselsättningen för att be. I bostadspaviljongerna kan intagna be i sina bostadsrum eller efter diskussion med personalen hitta en annan lämplig plats där man kan få vara ifred.

Anna Knutsson bekräftade att många bostadsrum är små och omoderna. Fredrik Olausson upplyste om att anstalten ska byggas om år 2014.

Fredrik Olausson uppgav att begreppet presumtivt brottsoffer inte används längre. S.k. orosanmälan till socialtjänsten görs endast om det inte redan gjorts från häktet eller från annan anstalt. Inför frigivningen krävs det samverkan med socialtjänsten och att göra en orosanmälan är ett bra sätt att initiera den kontakten.

När det gäller avskildhetsplaceringar uppgav Fredrik Olausson att anstalten försöker minimera antalet avskildhetsplaceringar och tiden i avskildhet. Den vanligaste orsaken till avskildhetsplacering är risk för suicid. Anstalten försöker om möjligt använda sig av tillsyn utan isolering, s.k. "klistervak". Psykolog och sjukvård träffar den intagne i ett tidigt skede. Långa tider i avskildhet förekommer främst om intagna väntar på ny placering. Anstalten arbetar med en konsult för att förbättra miljön i avskildhetsrummen bl.a. vad gäller färgval och ljusinsläpp.

Fredrik Olausson uppgav att anstalten arbetar med att hitta ett gemensamt förhållningssätt i olika frågor.

Vad beträffar intagnas önskemål om återgång till ett stort förtroenderåd uppgav Fredrik Olausson att det är ovanligt att anstalter har stora förtroenderåd numera. Anstalten har inte för avsikt att återgå till stora förtroenderådsmöten utan får använda andra metoder för att informera de intagna om förändringar osv.

Elisabet Fura anförde att hennes uppfattning är att det är bra att intagna är placerade i olika bostadsavdelningar utifrån motivation. Hon anförde även att det är positivt att personalen deltar i de intagnas aktiviteter.

ChefsJO redogjorde för vad som framkommit vid granskningen av handlingar. Hon anförde därvid bl.a. följande. I vissa beslut saknades korrekt lagrumshänvisning eller redogörelse för den relevanta bestämmelsens innehåll. I flera fall hade den kontinuerliga omprövning av beslut om placering i avskildhet enligt 6 kap. 7 § fängelselagen (2010:610) som, enligt nyss nämnda bestämmelse, ska ske minst var tionde dag skett för sent. I flera fall saknades beslutsfattarens namnteckning och uppgift om att den intagne underrättats om beslutet.

Fredrik Olausson uppgav att anstalten arbetat med olika metoder för att bevaka att omprövning sker i rätt tid och att arbetet med detta kommer att fortsätta.

Inspektionen avslutades.

Efter inspektionen kontaktades protokollföraren per telefon av en intagen som uppgav att han anmält att han önskade tala med chefsJO under inspektionen men som av någon anledning inte fått möjlighet att göra det. En tjänsteanteckning upprättades över vad som framkom vid samtalet (aktbilaga 5). ChefsJO har tagit del av tjänsteanteckningen. Vad som framkommit föranleder inte några åtgärder från hennes sida.

Efter inspektionen kontaktades protokollföraren av Kaj Ryd, som är facklig företrädare för Fackförbundet ST inom verksamhetsområde Skogome. Kaj Ryd uppgav att de fackliga företrädarna i Skogome önskat tala med chefsJO under inspektionen, men inte bereddes möjlighet till det. På fråga uppgav Kaj Ryd att de fackliga företrädarna inte hade anmält till arbetsgivaren att de önskade tala med chefsJO, utan avvaktade initiativ från arbetsgivaren. De fackliga företrädarna gavs tillfälle att skriftligt framföra sina åsikter.

I en skrift till JO framförde Ylva Löfgren, företrädare för SEKO (Facket för Service och Kommunikation) och Kaj Ryd följande.

Personalen har under en längre tidsperiod arbetat under en hög arbetsbelastning innebärandes många förändringar med avseende på rutiner och arbetsstrukturer samt att ledningen inte i tillfredställande utsträckning bjudit in personalen till delaktighet och inflytande i denna process.

Att ledningen även brustit i sitt ansvarstagande avseende samverkan med personalorganisationer i detta förändringsarbete, samt inte utbildat vårdarna i tillräcklig omfattning.

Att det i icke ringa omfattning råder en situation med vakanser/underbemanning på personalfronten i kombination med att det skett en förändring i ledarskapsstrukturen innebärandes att ett antal kriminalvårdsinspektörer slutat på anstalten och att nya tillträtt på dessa positioner. Ett stort antal kriminalvårdare har även slutat under året vilket renderat i vakanser som är svåra att tillsätta då det bara finns ett mycket litet antal timvikarier att tillgå.

Denna situation genererar sammantaget en upplevelse av stress och frustration hos personalen vilket till del resulterar i en påverkan på våra möjligheter att göra ett kvalitativt arbete gentemot våra klienter och att vi inte når ända fram till kriminalvårdens mål om BÄTTRE UT.

ChefsJO har tagit del av innehållet i skriften. Vad som framkommit föranleder inte några åtgärder från hennes sida.

Med anledning av vad som framkommit om anstaltens handlägningsrutiner avseende ärenden om besöks- och telefontillstånd som handläggs av anstaltens brottsoffersluss antecknas följande till protokollet.

Förvaltningslagens (1986:223) regler gäller för brottsofferslussens utredning och beslut. Den intagne har, enligt 17 § förvaltningslagen, rätt att ta del av utredningen och yttra sig över den innan beslut fattas. Att den intagne på grund av sekretess i vissa fall inte kan få ta del av hela beslutsunderlaget följer av bestämmelserna i

10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Av nyss nämnda bestämmelse följer vidare att Kriminalvården i sådana fall om möjligt på annat sätt ska lämna den intagne upplysning om vad materialet innehåller.